

Nogle bemærkninger om fængselspersonalets uddannelse.

Af fængselsinspektør CARL AUDE-HANSEN.

Spørgsmålet om en hensigtsmæssig uddannelse af fængselspersonalet har uanset de bestræbelser, der i en årrække er udfoldet, næppe fundet en tilfredsstillende løsning. Når der i det følgende søges opstillet nogle mål for en videre udvikling, skal det ikke opfattes som en kritik af det arbejde, der nu gøres, ligesom forfatteren af denne artikel er opmærksom på, at planer for en videre udvikling overvejes.

For hovedgruppen af fængselsvæsenets personale, de *menige fængselsfunktionærer* og de fra denne gruppe forfremmede funktionærer, gælder for tiden, at de ved antagelsen som hovedregel i henseende til almene kundskaber kun har en folkeskoleuddannelse at støtte sig til. Det faglige personale, der er beskæftiget som ledere og medhjælpere på værksteder og andre arbejdspladser, har den til den praktiske uddannelse svarende tekniske skoleuddannelse, der dog indeholder forholdsvis få almindende elementer. Enkelte har anden faglig, teoretisk uddannelse, såsom uddannelse på landbrugsskoler, idrætsskoler, arbejdstekniske skoler og lignende. Endelig har en del af personalet uddannelse fra hærens befalingsmandsskole. Men en stor del af personalet har ingen anden uddannelse end den, fangerne har modtaget, og forskellen kommer herefter i denne henseende alene frem, for såvidt det ved udtagelse af personalet gennem de afholdte kundskabsprøver og psykotekniske prøver lykkes at antage velbegavede og interesserede personer, der dels har fået noget ud af deres skolegang, dels ved selvstudium, ophold på folkehøjskoler og efterskoler har formået at tilegne sig en yderligere kundskabsmængde.

Som krav til kundskabsstandard ved antagelsen kan formentlig opstilles:

- 1) *Mellemskole- eller realeksamen* eller mindst 1 års skoleophold på en af fængselsstyrelsen godkendt *folkehøjskole* med et for formålet passende undervisningsprogram. Det var måske rigtigt i alle tilfælde at kræve et højskoleophold, idet målet jo ikke alene skal være en vis kundskabsstandard, men også en vis menneskelig udvikling. De kundskaber, der i hvert fald må kræves, er god beherskelse af de elementære fag, godt kendskab

til samfundslære, historie, litteratur og grundtrækkene af naturvidenskaberne, samt

- 2) en egentlig *faglig uddannelse*, praktisk og teoretisk, eller en på praktisk erfaring hvilende færdighed i at lede og tilrettelægge praktisk arbejde.

Hvis disse mål er opfyldt ved antagelsen, kan der allerede indenfor betjentskolernes bestående rammer ske en væsentlig udvidelse af de fag, der direkte vedrører fængselstjenesten. Det er dog klart, at det har den største interesse, at fængselspersonalet stadig følger med i de almindelige dannelsesfag, og der bør på hver anstalt ved indretning af læsestuer for personalet og ved anskaffelse af den fornødne litteratur skabes grundlag herfor.

Forinden den teoretiske uddannelse finder sted, bør der gå en *praktisk uddannelse af et halvt til et helt års varighed*. Fængselstjeneste er så speciel, at udbytte af teoretisk undervisning forudsætter et vist praktisk kendskab. Den første *teoretiske uddannelse* bør næppe være under et halvt års varighed. Det er formentlig rigtigt — her ses bort fra et ganske kort instruktionskursus umiddelbart ved antagelsen — at centralisere uddannelsen. Dette bør formentlig ske på en anstalt, hvor der ved tilrettelæggelsen af arbejdet er taget hensyn til denne opgave. Der er så intet i vejen for, at eleverne har praktisk tjeneste i forbindelse med den teoretiske uddannelse. Ved skoleanstalten ansættes et særlig kvalificeret, men ret fåtalligt underordnet personale, der i forbindelse med eleverne og under oplæring af disse bestrider den praktiske tjeneste. Skoleanstalten bør være placeret således, at de nødvendige lærerkræfter inden- og udenfor etaten er til rådighed.

Undervisningens fornemste opgave må være at skabe det rette perspektiv for det underordnede personales arbejde, at bibringe dem forståelsen af den samlede plan, det samlede sigt for fængselsvæsenets arbejde, og betydningen af den del af arbejdet, der er betroet dem. Det er altfor ofte tilfældet, at den enkelte funktionær kender reglerne og gangen for sit specielle arbejde, men savner forståelsen af dets placering i forhold til det øvrige. Undervisningen bør selvsagt tilstræbe en vis kundskabstilegnelse. Men langt vigtigere er det, at den virker vækkende. Fængselsarbejdet opfattes traditionelt som noget mørkt og trist, medens det i virkeligheden er et arbejde, der kan give en meget stor arbejdsglæde. Det må være undervisningens opgave at vise eleverne dette.

Undervisningen bør omfatte fængselsvæsenets historie, dets organisation og teknik. Dernæst strafferet og retspleje i nødvendigt omfang, børneforsorg, sindssyge- og åndssvageforsorg, socialforsorg for omstrejfer, alkoholister, betlere o. lign. Som centrale og vigtige fag må betragtes orientering i psykiatri, psykologi, særlig personlighedsvurdering. Det er vigtigt, at det er fagmænd med kendskab til fængselspraksis, der underviser. Undervisningens hovedopgave må være at fjerne de fordomme, hvormed de fleste nye fængselsmænd møder vedrørende sindslidelser og fra det normale afvigende psykiske strukturer. Som et værdifuldt led i denne undervisning kunne indgå kriminelles udviklingshistorie, måske kunne materialet hentes fra de på skoleanstalten hensiddende fanger, som eleverne kendte fra deres praktiske tjeneste. Orientering i pædagogikkens hovedproblemer kunne utvivlsomt indgå i psykologiundervisningen.

Undervisningen i anordninger, regler og instrukser kunne derimod med fordel henvises til lokale instruktionskursus. Under faget fængselslære kunne passende gennemgås de hovedsynspunkter, der ligger bag den vigtigste fængselslovs eller fængselsanordnings bestemmelser. Men en udenadslæren af en halv snes eller flere anordninger m. m. i alle detailbestemmelser er i bedste fald overflødig.

Undervisningen bør så vidt muligt foregå i samtaleform og holdene bør højst være på en 12—15 elever. Eksaminer og prøver bør undgås, da de fremmer et for formålet med undervisningen skadeligt terperi. Bedømmelser af elevernes indsats og udbytte af undervisningen må være fuldt tilstrækkeligt.

Ovenfor er skitseret temaet for en grundskole for fængselsbetjente. Denne kunne utvivlsomt med fordel følges af det ved anstalterne ansatte kontorpersonale, der senere avancerer til ledende stillinger i den økonomiske administration. Derudover er der imidlertid et behov for uddannelse af *det overordnede* personale, der i forvejen er således uddannet, at det ikke bør følge grundskolen. Endvidere er der brug for en videreuddannelse af det personale, der har gennemgået grundskolen, særlig for sådanne, der er egnede til forfremmelse. Endelig er der brug for forskellige specialkursus.

Oprettelse af *forfremmelses- eller chargekursus* er for tiden under debat i Danmark. Der er en vis fare ved at knytte videreuddannelsen sammen med forfremmelsesmuligheden. I den forholdsvis modne alder, eleverne vil have, er det uheldigt med et konkurrencemoment. Undervisningen skal her i høj grad bygge på den omfattende praktiske er-

faring, og det var heldigt, om eleverne også indbyrdes kunne lære hinanden noget. Det er et spørgsmål om undervisningen skal tage sigte på en sådan udvidelse af kundskaberne, at en forfremmelse til embedsklasserne, eventuelt til den øverste ledelse af fængslet kan ske. Dette spørgsmål er et led i det almindelige tjenestemandspøblem om avancement fra geledet og det vil formentlig føre for vidt at komme ind på her. Under alle omstændigheder er det givet, at indtagelse af en overordnet stilling indenfor den såkaldte opsynsstyrke eller arbejdsledelsen forudsætter et solidt kendskab til de teoretiske problemer, og der er grund til at anordne videregående kursus for de dueiligste medlemmer af korpset. Fagene bør være de samme som på grundskolen, men som nævnt i betydeligt udvidet omfang og med hensyntagen til deltagernes større erfaring. En gennemgang af kriminologiens grundproblemer ville her være på sin plads. Uddannelses-tiden bør næppe være under 6 måneder.

Cheferne for fængslerne og disses stedfortrædere har ifølge traditionen oftest haft juridisk uddannelse. I ikke få tilfælde og måske i noget stigende omfang i de senere år anden akademisk uddannelse, ofte pædagogisk eller teologisk. Rekruteringen fra officerskorpset er vistnok praktisk ophørt. Af andre medarbejdere i fangebehandling behøver lægernes, præsternes og lærernes uddannelse ingen særlig omtale, for de sidstes vedkommende fordeler den sig vist nogenlunde lige mellem akademisk og seminarieuddannelse. *Forsorgssekretæernes* uddannelse er i Danmark meget broget, i de fleste tilfælde haves ingen for deres gerning særlig betydningsfuld uddannelse. En forudgående uddannelse på en social højskole burde formentlig altid kræves. At etablere en fælles uddannelse for personer med en så forskellig uddannelse som de her nævnte er vanskelig. Hertil kommer, at det samlede tal af dem, der skal uddannes hvert år, er meget ringe. Bortset fra en tids praktisk tjeneste som betjent, der bør være ens for alle de nævnte, er det næppe muligt at etablere en fælles uddannelse, men man må være henvist til en ordning, svarende til det svenske uddannelsesprogram, således at der for hver enkelt lægges en passende plan, omfattende studier på universiteter og andre højere læreanstalter i straffetret, psykologi, psykiatri, kriminologi, pædagogik, medicinske og sociale emner samt praktikanttjeneste i beslægtede institutioner. Kortere instruktionskursus må dog kunne etableres indenfor fængselsvæsenets egne rammer, ligesom uddannelse selvsagt kan foregå som hidtil ved selvstudium efter tjenestens tiltrædelse.

Med hensyn til chefernes og disses stedfortræderes foruddannelse skal endnu bemærkes, at der med henblik på forenkling og besparelse i fængselsadministrationen har været stillet forslag i Danmark om at gå bort fra juridisk uddannelse som normal kvalifikation, idet man har ment at rekruttering, f. eks. fra overlærerne kunne medføre, at sidstnævnte stillinger kunne spares, således at anstaltslederne tillige direkte havde ledelsen af det pædagogiske arbejde. Dette beror dog vistnok på et manglende kendskab til en anstaltsleders funktion, der netop er at koordinere de forskellige grene af arbejdet, hvilket næppe er muligt, hvis han er for stærkt engageret i nogle af dem. Bortset herfra må man være opmærksom på, at ledelse af en anstalt ikke blot kræver uddannelse, men også talent. Det er dette, der skal spejdes efter, blandt de aspiranter, der har en passende uddannelse. Om denne er juridisk, teologisk eller pædagogisk må komme i anden række.

Udover det anførte vil der være brug for en del *specialuddannelse* af fængselstjenestemænd. Her kan nævnes faglig dygtiggørelse af arbejdsledere, idræts- og andre fritidsarbejdekursus for de funktionærer, der arbejder på fangernes sysselsættelse i fritiden, en meget vigtig gren af fængselsarbejdet, hvortil hjælpere bør rekrutteres fra alle grupper af personalet. De fleste af disse kursus behøver fængselsvæsenet ikke selv at arrangere. Tværtimod er det ofte heldigt, at funktionærerne sendes ud til sådanne kursus for at mødes med andre udøvere af de nævnte beskæftigelser og for at få impulser i det frie. Utopisk, men tillokkende var det, om fængselsfunktionærer som de amerikanske lærere kunne få „sabbatsår“, d. v. s. længere frihed med lange mellemrum, hvor de havde forpligtelse til påny at søge kontakt med det frie liv, f. eks. således at det faglige personale tog arbejde ved faget for at holde kontakten med fremskridtene udenfor. Fængselsvæsenet bør dog også selv holde specialkursus. Som eksempel kan nævnes et fornyligt ved den danske betjentskole afholdt kursus for arrestforvarere.

I det foregående er fremhævet betydningen af en grundigere uddannelse af personalet, ligesom der er søgt optrukket nogle linier for en sådan uddannelse. Betydningen af en rationel og tilstrækkelig uddannelse af personalet kan næppe overvurderes. Det er sandt, som det ofte er sagt, at det er personerne, der skal bære fængselsvæsenet. Men det må fremhæves, at der ikke bør være tale om en blot og bar kundskabstilegnelse. Undervisningen må være lagt således an, at den kan vække forståelse og interesse for det menneskemateriale, det er

fængselspersonalets opgave at få noget ud af. Forbedrede lønningsforhold er af afgørende betydning for en god rekruttering af fængselspersonale. Men der skal være mere gnist i fængselsarbejdet end den, der tændes ved lønforbedring.

Carl Aude-Hansen.

Meddelelser.

Ivar Stahl professor i Uppsala.

Revisionssekreterare, dr. jur. *Ivar Strahl* er fra og med 1. januar 1949 blevet udnævnt til professor i strafferet ved Uppsala Universitet.

Professor Strahl, der er født i 1899, har bag sig en anseelig juridisk produktion. Af hans strafferetlige skrifter må fremhæves bogen om Förmögenhetsbrotten (1942), Villkorlig dom och villkorlig frigivning (1944), Om rekvisiten skada och vinning vid förmögenhetsbrotten (1948) (anmeldt i NTfK 1949, s. 80 ff.) samt dele af det lige udkomne værk Om påföljder för brott, der udgør et af bindene i den af Karl Schlyter udgivne Kriminologisk Handbok. Af dette sidste betydningsfulde værk vil der i næste hefte af dette tidsskrift fremkomme nærmere anmeldelse.

En væsentlig del af Strahls juridiske indsats er ydet i det svenske lovgivningsarbejde, bl. a. som medlem af strafflagberedningen fra 1945, og som redaktionssekretær og udgiver af Svensk Juristtidning. I det nordiske kriminalistiske samarbejde spiller Strahl en stor rolle, og hans navn er kendt og anset blandt kriminalister i alle de nordiske lande. Som professor i strafferet vil han sikkert bringe faget nye impulser, og der må stilles store forventninger til hans fremtidige litterære virksomhed.

S. H.

Dansk udvalg om tilsynsvirksomheden.

Af kst. byretsdommer HELGA PEDERSEN.

Ifølge den danske straffelov (15. april 1930) kan tilsyn med personer, der er kommet i konflikt med den, bestemmes i følgende tilfælde:

1. af påtalemyndigheden som vilkår for tiltalefrafald, når det drejer sig om lovovertrædelser begået af personer mellem 15 og 18 år (§ 30),